

Stulík, O. 2016. „Diskurzivní analýza Národních listů: národ vs. islám a Lacleauův populistický matrix.“ *Central European Political Studies Review* 18 (2–3): 223–252, <https://doi.org/10.5817/CEPSR.2015.23.223>.

Šárovec, D. 2018. „Nástup nových poli-

tických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti.“ *Sociológia* 50 (1): 78–113.

Vladimír Naxera*

Agassi, Joseph, Abraham Meidan (2016): *Beg to Differ: The Logic of Disputes and Argumentation*. Göttingen: Copernicus. 138 s. ISBN 978-3-319-33306-9.

Jak si užít debatu, přestože se v ní střetáváme s nesouhlasem a odmítnutím našich názorů? Na tuto otázku nám odpovídá kniha *Beg to Differ: The Logic of Disputes and Argumentation* jejímiž autory jsou Joseph Agassi působící na katedře filosofie Tel Aviv University a Abraham Meidan působící v Data Mining Laboratory na Montana State University. Kniha je určena nejen odborníkům, ale i široké veřejnosti neznalé v oblasti filozofie a formální logiky.

Cílem knihy je naučit čtenáře pravidlům debaty, jak si debatu užít a jak se vyhnout frustraci, kterou nám debata může způsobit. Právě ona je hlavní příčinou, proč je nám debata nepřijemná a proč se jí mnozí z nás raději vyhýbají. Autoři se proto snaží předložit pravidla, která mají učinit debatu tak racionální, jak jen to je možné. To pak vede ke snížení frustrace a zvýšení schopnosti se z debaty poučit. Inspirací autorům byly Platónovy rané dialogy, vědecké debaty, které mezi sebou vedli Albert Einstein a Niels Bohr a také Karl Raimund Popper, pod kterým měl Agassi možnost studovat. Ten nejenže představil vědu jako dialog, ale šel, jak autoři uvádějí (s. x), ještě

dále a ve svém díle *The Logic of Scientific Discovery* představil pravidla dialogu jako pravidla vědy. Popperův vliv je v knize patrný.

Agassiho a Meidanova kniha se od ostatních příruček pojednávajících o tom, jak vést debatu, liší ve dvou zásadních ohledech. Zaprvé nejde o to naučit čtenáře, jak debatu vyhrát, ale jak z ní může mít užitek doprovázený co nejmenší mírou frustrace. Zadruhé, ostatní příručky se zabývají rétorikou, které se zde autoři vyhýbají, a naopak se zabývají racionálním vedením debaty, ve které se má nechat vyhrát ta lepší myšlenka (s. 25–26).

Kniha je strukturována následujícím způsobem. V prvních čtyřech kapitolách Agassi a Meidan představují svůj pohled na racionální debatu a konkrétní pravidla, kterými se má řídit. Dle nich nejsou debatiní schopnosti vrozenou dovedností, ale je potřeba je získávat učněním. A právě za tímto účelem byla sepsána jejich kniha. Zde se odvolávají na antické učitele moudrosti – sofisty, kteří za poplatek tímto schopnostem vyučovali (s. 10). Vysvětlují, že nesouhlas, kriticismus a odmítnutí, se kterými se v debatě setkáváme, vůbec nemusejí

*PhDr. Vladimír Naxera, Ph.D., Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, vnaxera@kap.zcu.cz.

být frustrující. V této věci se odvolávají na lidem přirozenou zvědavost a radost z poznání a nabývání vědomostí. Lidé přeci milují učení a criticismus a nesouhlas je jejich součástí. Kritika je tak prospěšná. Autoři skutečně přijímají toto stanovisko za své a vyzývají čtenáře, ať je s případnými kritickými poznámkami ke knize obeznámí a oni je pak budou moci zohlednit v následujícím vydání (s. vi). Autoři zaujímají hédonistické stanovisko a jsou si vědomi, že frustrace vyvstává tam, kde je velká propast mezi očekáváním a jeho naplněním. My tedy musíme tuto frustraci očekávat a pak už pro nás vlastně nebude tolik frustrující. Otázkou je, kdy je výhodné v debatě pokračovat i přes riziko frustrace, kdy je lépe ji ukončit nebo se do ní raději nepouštět a kdy je dobré debatu znovu otevřít. Nalézt odpovědi můžeme podle autorů právě v jejich knize. Autoři zdůrazňují, že se nezabývají rétorikou, ale dialektikou. Důvodem k tomu je, že hlavním důvodem frustrace z debaty je právě rétorika (s. 23). Radí proto svým čtenářům, aby jí sami neužívali, ignorovali její užití oponentem všude, kde to jen rozumně jde, a jinak, pokud je to možné, aby debatu sami ukončili.

Podle autorů zde pravděpodobně není žádné objektivní měřítko pravděpodobnosti tvrzení. Odmítají všechny formy relativismu a tvrdí, že není možné vyhnout se dogmatismu, neboť všichni jsme jistým způsobem dogmatičtí. Toto tvrzení je potřeba chápat tak, že nebudeme-li zastávat určité názory, nebude možné vést debatu. Musíme však udržet zdravou míru mezi dogmatismem a skepticismem (s. 18–20).

Aby debata měla smysl, musí mít také dobře zvolené téma, tedy musí se zabývat dobře zvolenou a správně

formulovanou otázkou. Tato otázka by měla mít formu tázací věty. Pokud se chceme vyvarovat frustrace, měli bychom se zabývat kontroverzními otázkami. Otázka je kontroverzní, pokud je na ni více soupeřících odpovědí. Podmínkou je, aby byly tyto odpovědi na obou stranách rozumné. Což souvisí s tím, že debatu můžeme vést pouze s někým, koho respektujeme a o kom si myslíme, že vést s ním debatu pro nás bude přínosné. Před frustrací nás také může zachránit tzv. předběžná debata o tzv. předběžných otázkách. Je také důležité vědět, na kom v rámci debaty právě spočívá břemeno důkazu. I o tomto problému autoři v knize pojednávají, stejně jako o zásadě, že namísto zdlouhavých debat ohledně definice pojmů je lépe za účelem jejich vyjasnění předložit vzorové příklady jejich užití (s. 27, 38).

Druhá část knihy (tedy pátá až jedenáctá kapitola vyjma kapitoly dvanácté obsahující závěr) se zabývá debatou v rámci odlišných disciplín a analýzou konkrétních problémů v rámci nich. Autoři představují procedury specifické pro danou oblast a upozorňují na možné nástrahy. Věří, že pokud budeme s těmito procedurami, problémy a nástrahami obeznámeni, potom se můžeme vyhnout, nebo alespoň minimalizovat frustraci, kterou by nám debata v oblasti dané disciplíny mohla způsobit. Čtenáři jsou pro to seznámeni se základními procesy a problémy ve vědě, jako je proces odmítnutí teorie, rozdíl mezi generalizacemi a existenčními tvrzeními a problémy, které se k tomuto rozdělení a tvrzením vážou, co jsou to *ad hoc* teorie a jaká je jejich nevýhoda, rozdíl mezi predikcí a vysvětlením, problémem kauzality a mnohými dalšími stěžejními problémy vědy. Vedle oblasti vědy jsou ve stej-

ném duchu probírány i problémy, se kterými se můžeme setkat, povědeme-li debatu na téma z oblasti metafyziky. Zde můžeme nalézt některá hlavní filosofická témata a problémy jako je tzv. „mind–body“ problém, problém svobodné volby nebo existence Boha. Stejně tak nás autoři upozorňují, jak to funguje a s čím se můžeme setkat v oblasti historie, technologie, medicíny, etiky, politiky a estetiky.

Autoři se ve své knize nevěnují jen takovémuto popisům, ale také předkládají vlastní názory. Jejich hlavní teze z oblasti vědy nám říká, že vědecky orientovaná společnost mění své názory za účelem zmenšování podivnosti světa. Jinak řečeno měníme své názory za jiné, pokud nám díky nim svět kolem nás připadá méně podivný (s. 47–48, 51, 65).

Z ostatních Agassiho a Meidanových názorů zmiňme alespoň dva nejzajímavější. Podle prvního náš morální smysl, tedy cit proto, co je a co není správné, roste a snad bude mít potenciál růst dále. Zdá se, že autoři zde vyjadřují vcelku optimistickou představu, že lidstvo má tendenci, pokud ne v činech, tak alespoň co se uvědomění týče, stávat lepším (s. 108). Druhý názor spadá do oblasti estetiky a tvrdí, že estetické

soudy nejsou nahodilé a skutečný estetický souhlas existuje, a to z části díky sdílené psychologii (s. 117–118). Není tedy náhoda, že se shodujeme v tom, co je krásné, co se nám líbí, či jaké pocity v nás umění vyvolává.

Dle mého názoru je potřeba docenit myšlenky autorů ohledně frustrace a postupy, jak ji minimalizovat, stejně tak jako uvědomění si, že všichni jsme částečně dogmatictí, jinak bychom přeci neměli důvod vést jakoukoli debatu a jen přijímalí názory druhých. Sympatická je i s tímto související hlavní myšlenka knihy, že pokud budeme za účel debaty považovat výzkum a učení se, pak bychom neměli být frustrováni, že v ní „prohráváme“. Debata totiž, dle autorů, není o prohře či výhře, ale jde v ní o získávání znalostí. Na druhé straně je kniha plná i zcela triviálních rad. Je pak na každém čtenáři, aby sám posoudil, zda se v konkrétním případě jedná o uvádění samozřejmostí, nebo uzná, že mnoho věcí, které se zdají samozřejmé, jsou právě z tohoto důvodu opomíjeny, a je proto přínosné, když jsou tematizovány a explicitně formulovány.

Kateřina Merglová*

Collins, Harry (2017): *Gravity's Kiss: The Detection of Gravitational Waves*. Cambridge (Mass.): MIT Press. 408 s. ISBN 978-0-262-03618-4.

Okamžiků, kdy se výsledkům vědeckého výzkumu náhle dostává zvýšeného zájmu médií a široké veřejnosti – jež jinak dění ve světě vědy zpravidla nevěnuje přílišnou pozornost –, v dějinách vědy není mnoho, natožpak je-li řeč o fyzice. Pomineme-li všeobecné povědomí veřejnosti o Albertu Ein-

steinovi či Stephenu Hawkingovi (byť spíše v idealizované podobě jakýchsi kulturních ikon dalece vzdálených světu každodenní vědecké praxe), a eventuální přítomnost „povinného“ výtisku Hawkingovy *Stručné teorie času* nebo *Elegantního vesmíru* Briana Greena v domácí knihovně (a u nás by to pak

*Mgr. Kateřina Merglová, Katedra filozofie, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, katerinm@kfi.zcu.cz.